

КОМПЛЕКСНИЙ АНАЛІЗ КАПІТАЛІЗАЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Янчевський В. Л., аспірант

Постановка проблеми. Однією із визначальних проблем сучасної економічної парадигми в Україні є проблема нагромадження капіталу. Вирішення даної проблеми вимагає розробки та впровадження нових і нестандартних підходів щодо стратегії управління нагромадженням капіталу, а окрім того, вирішення його ефективного використання. Натомість, вирішення даних проблем полягає у оптимізації структури капіталу, що згенерує якомога найкращі економічні показники діяльності підприємств.

Актуальність теми дослідження обумовлюється невирішеністю багатьох проблем теоретичного та методичного характеру, пов'язаних з капіталізацією підприємств, зокрема, ефективністю управління капіталом та активами аграрних підприємств. Проблемою вітчизняних аграрних підприємств є те, що з однієї сторони, низький рівень їх капіталізації обмежує можливості їх розвитку, а з іншої, для підвищення рівня їх капіталізації не використовуються переваги, що забезпечуються впровадженням багатовекторних механізмів прирощення капіталу.

Забезпечення якісних трансформацій в аграрному секторі неможливе без поступового нагромадження капіталу підприємств як на простій, так і на розширеній основі. Даний процес уже має різні прояви, які необхідно враховувати у ході подальших трансформацій в аграрному секторі України.

Аналіз останніх досліджень. У вітчизняній економічній науці проблема капіталізації сільськогосподарських підприємств та їх об'єднань в умовах ринкової трансформації аграрного сектора є предметом досліджень багатьох відомих економістів-аграрників. Вивченню закономірностей відповідних процесів присвячено роботи В.Г. Андрійчука, В.М. Гейця, М.Я. Дем'яненка, М.В. Зубця, М.А. Козоріз, О.Я. Побурка, П.Т. Саблука, М.Й. Хорунжого, В.В. Юрчишина та інших вітчизняних економістів. На законодавчому рівні за роки становлення ринкової економіки в Україні вирішено ряд питань управління процесами капіталізації, формування внутрішніх джерел фінансування підприємств та залучення зовнішніх. Проте ряд питань методології, методів і форм здійснення капіталу, процесів капіталізації аграрних підприємств вимагають додаткового вивчення і розробки.

Об'єкт та методика досліджень. Об'єктом дослідження є процес капіталізації

фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств.

Системний метод наукового пізнання дозволив розглянути і проаналізувати явища та процеси розвитку капіталізації у взаємозв'язку та взаємозалежності, а прийоми абстрактно-логічного методу, зокрема методи індукції і дедукції, аналізу і синтезу та співставлення явищ – здійснити систематизацію окремих понять, виявити джерела формування капіталу, сформулювати висновки і пропозиції.

Результати досліджень. Серед предметів діяльності, засобів і важелів, інших атрибутів діяльності підприємств, важливе місце займає капітал. Розвиток і функціонування підприємства в умовах ринкової економіки не можливі без примноження власного капіталу, залучення його ззовні, організації ефективного використання, тобто, без постійного управління процесами капіталізації.

Нині спостерігається зростання інтересу як вітчизняних, так і зарубіжних науковців до сутності та значення капіталізації підприємств. Наразі, Андрійчук В.Г. у своїх працях досліджує суть, напрями, механізми здійснення капіталізації та розглядає мотиви її здійснення. Вчений розглядає дане поняття як процес формування капіталу шляхом капіталізації власних доходів сільськогосподарських товаровиробників, емісії цінних паперів, залучення банківських та комерційних кредитів, вливання капіталу з інших сфер національної економіки та руху капіталу всередині галузі від менш ефективних власників до ефективніших [1, с. 11].

Внаслідок низького рівня капіталізації вітчизняні аграрні підприємства досить часто стають легкими об'єктами для поглинання. Крім цього, обмежуються їх конкурентний потенціал, можливості інноваційного розвитку. Визначальне завдання капіталізації сільськогосподарських підприємств, полягає у створенні адекватних економіко-організаційних і соціальних умов для відтворення на розширеній основі. Необхідними умовами капіталізації є безперервність і незворотність зазначеного процесу; паритетна та еквівалентна система відносин із усіма суб'єктами ринку; розвиток бізнес-інфраструктури; державна підтримка товаровиробників.

Світова та вітчизняна економічна думка переконує, що домінуючу роль капіталізації має відіграти капіталізація власних прибутків аграрних підприємств, за сценарієм якої відбувається трансформація прибутку у додатковий капітал. Вітчизняний досвід переконує у неможливості підприємств здійснення капіталу у заданих масштабах за рахунок власних прибутків та, на жаль, забезпечення їх подальшого розвитку.

Враховуючи неможливість забезпечувати задану потребу в капіталі за рахунок власних джерел аграрні підприємства вимушені залучати банківські кредити та використовувати інструменти фінансового лізингу. Це може призвести до часткової втрати економічної самостійності, натомість, залучення позикових коштів забезпечить зростання обсягів господарської діяльності завдяки можливості придбання найбільш необхідних додаткових виробничих активів в період сприятливих економічних умов. Це дасть можливість отримати додаткові економічні вигоди.

Головною метою діяльності будь-якого підприємства в умовах ринку є прибуток. Саме за рівнем прибутку, тенденцією зростання або зниження цього показника можна оцінити ефективність господарської діяльності й рівень капіталізації підприємства (табл. 1).

Чисельність сільськогосподарських підприємств області у період 2007–2011 рр. змінювались без чіткої тенденції. Починаючи з 2007 р. у Житомирській області спостерігається скорочення чисельності сільськогосподарських підприємств. Це пояснюється укрупненням деяких підприємств шляхом поглинання менш економічно стійких і нерентабельних, а також згортанням діяльності ряду господарств.

Фінансові результати господарської діяльності аграрних підприємств

Показники	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2011 р. у % до 2007 р.
Кількість прибуткових підприємств, од.	249	233	158	196	235	94,4
Отримано прибутку, тис. грн	109500	142460	118142	225473	305878	в 2,8 р.
Кількість збиткових підприємств, од.	188	176	203	185	131	69,7
Отримано збитку, тис. грн	27779	42626	62865	58067	103234	в 3,7 р.
Фінансовий результат від господарської діяльності, тис. грн	81721	99834	55277	167406	202644	в 2,5 р.

Джерело: розраховано за даними Головного управління агропромислового розвитку обласної державної адміністрації Житомирської області.

Протягом досліджуваного періоду питома вага прибуткових підприємств у структурі сільськогосподарських підприємств Житомирської області поступово зростала від 57,0 % у 2007 році до 64,2 % у 2011-му. Збільшувалася також сума прибутку, яка досягла свого найвищого значення у 2011 р. (305878 тис. грн), що в 2,8 рази більше в порівнянні з 2007 р. Питома вага збиткових підприємств з роками знижується, натомість, на превеликий жаль, відбувається збільшення суми збитку на 75455 тис. грн, або у 3,7 рази. Оскільки збиткові підприємства мають звужені можливості капіталізації постає необхідність зосереджувати увагу на залученні капіталу за рахунок зовнішніх джерел.

Дослідження проблематики оцінювання капіталізації аграрних підприємств показали, що в міжнародній та вітчизняній практиці господарювання всі підходи до аналізу капіталізації підприємств, як правило, базуються на основі оцінки ринкової вартості підприємства та моделювання грошових потоків. У зв'язку з цим виникла необхідність сформуванню моделі комплексного аналізу капіталізації, яка охоплює кілька етапів (рис. 1).

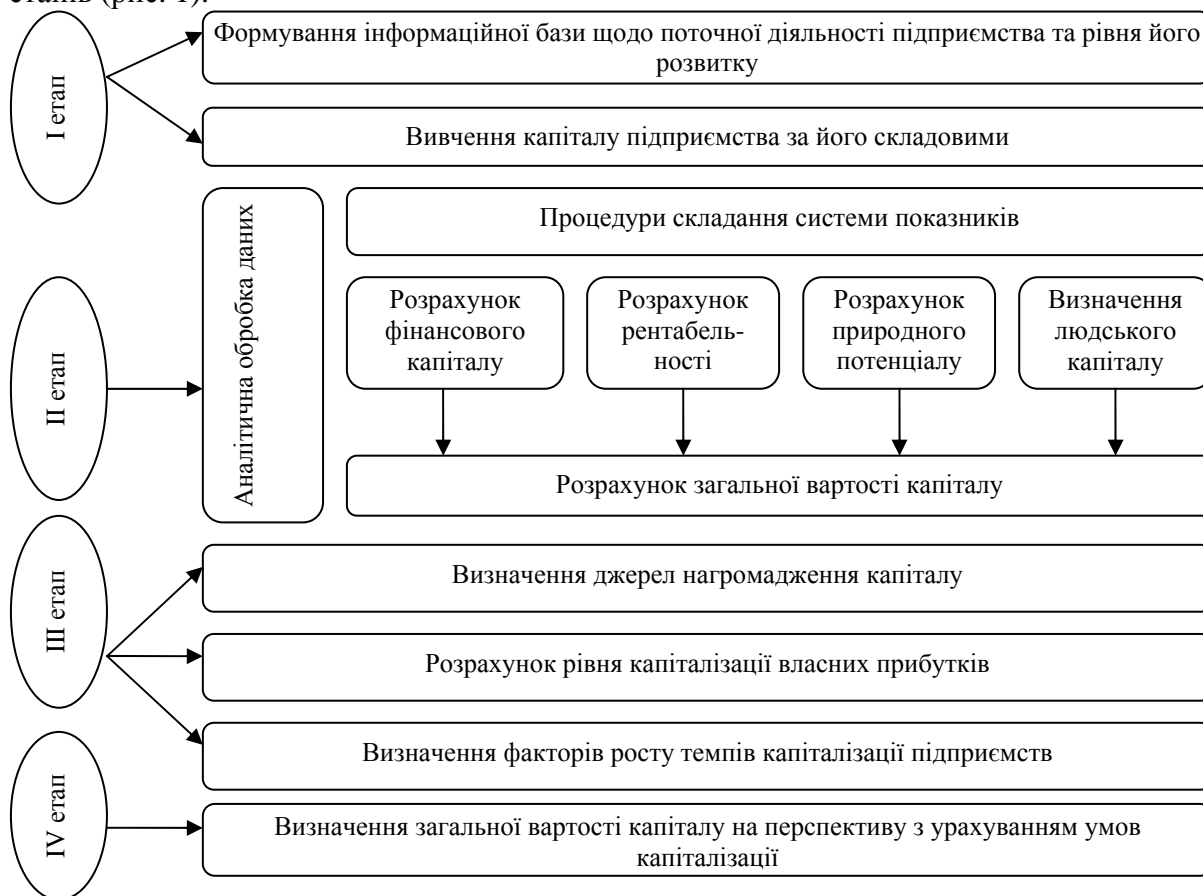

Рис. 1. Модель комплексного аналізу процесів капіталізації сільськогосподарських підприємств

Комплексний аналіз на основі запропонованої моделі означає, що в процесі аналізу відображається рівень забезпеченості підприємства матеріальними і нематеріальними ресурсами, ступінь оновлення капіталу, розрахунок вартості усього наявного капіталу з урахуванням умов капіталізації.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Капітал, як економічна категорія та основа функціонування підприємств, починаючи від їх створення і до подальшого розвитку, в процесі свого функціонування забезпечує інтереси власників, держави та персоналу. Тому метою формування капіталу підприємств є придбання найбільш потрібних активів та оптимізація структури капіталу з урахуванням галузевих особливостей. Крім того, система формування капіталу повинна орієнтуватись на максимальну капіталізацію власних доходів та більш повне залучення капіталу з зовнішніх джерел. При цьому слід враховувати на складнощі з залученням позичкового капіталу.

Управління процесом капіталізації аграрних підприємств є однією з основних ланок системи фінансового менеджменту. Про актуальність даного управління свідчить активний розвиток його теоретичного базису та багатовекторні форми його практичного втілення. В результаті дослідження обґрунтовано, що формування капіталу сільськогосподарських підприємств відбувається за рахунок як зовнішніх, так і внутрішніх джерел.

Використані джерела інформації

1. Андрійчук В.Г. Капіталізація сільського господарства: стан та економічне регулювання розвитку: монографія / В.Г. Андрійчук. – Ніжин: ТОВ «Вид-во «Аспект-Поліграф», 2007. – 216 с.

2. Андрійчук В.Г. Капіталізація вітчизняного сільського господарства: суть, напрями, механізми і перші оцінки здійснення / В.Г. Андрійчук // Економіка АПК. – 2005. – №7. – С.69-74.

3. Брюховецька Н.Ю. Підходи до визначення капіталізації підприємств / Н.Ю. Брюховецька // Наук. пр. конф. ДонНТУ. Серія: економічна. – 2007. – Вип. 31-1. – С. 224 – 229.

5. Побурко О.Я. Організація управління капіталізацією господарського комплексу: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: 08.06.04 / О.Я. Побурко. – Львів, 2001. – 15 с.

6. Хорунжий М.Й. Капіталізація сільського господарства та сучасна державна аграрна політика України / М.Й. Хорунжий // Економіка АПК. – 2006. – №7. – С.64-67.